

ANALIZA OSNOVNIH FINANSIJSKIH POKAZATELJA POLJOPRIVREDE I PREHRAMBENE INDUSTRIJE VOJVODINE

Vukoje, V.

REZIME

Analiza finansijskog rezultata pokazuje da su u 2001. godini i poljoprivreda i prehrambena industrija ostvarile negativan neto finansijski rezultat, za čije je pokriće potrebno izdvojiti 0,61%, odnosno 0,67% ukupnog prihoda. Značajno umanjeње neto gubitka u odnosu na prethodnu godinu posledica je, prvenstveno, obračunskog eliminisanja visokog negativnog rezultata revalorizacije, a ne poboljšanog rezultata iz redovnog poslovanja, koji je takođe negativan.

Drastična poremećenost finansijske ravnoteže, i kao posledica toga, problemi u održavanju likvidnosti, osnovne su karakteristike finansijskog položaja poljoprivrednih preduzeća Vojvodine. Najvažniji uzroci izrazite poremećenosti finansijske strukture naših poljoprivrednih preduzeća leže u ogromnim kumuliranim gubicima (8254 miliona dinara ili 11,01% sopstvenog kapitala) i vrlo nepovoljnoj strukturi obaveza (93,3% čine kratkoročne obaveze). Zadovoljavajući stepen samofinansiranja i sposobnosti održavanja realnog neto sopstvenog kapitala ne mogu promeniti lošu sliku finansijskog položaja poljoprivredne proizvodnje.

Ključne reči: *finansijski rezultat, finansijski položaj, finansijska ravnoteža, analiza, likvidnost, poljoprivredna proizvodnja, prehrambena industrija.*

UVOD

Preduzeća iz oblasti agroindustrijskog kompleksa, kao i cele privrede, u prethodnoj deceniji poslovala su u vrlo nepovoljnim, takoreći "nemogućim" uslovima. Posledica takvog stanja je veliko osiromašenje većine preduzeća, što se jasno ogleda u izrazitom padu svih naturalnih i finansijskih parametara uspeha. Preduzeća koja se bave primarnom poljoprivrednom proizvodnjom i prehrambenom industrijom, posmatrano zbirno za celu Vojvodinu, već duži vremenski period konstantno ostvaruju negativan finansijski rezultat. Nezavidan finansijski položaj ovih privrednih grana

najbolje ilustruje podatak da ukupni kumulirani gubitak u poljoprivredi Vojvodine iznosi 8254 miliona dinara, odnosno 11,01% sopstvenog kapitala, a u prehrambenoj industriji 10700 miliona dinara, ili 22,4% sopstvenog kapitala.

Potpuna valutna i znatno poboljšana ukupna ekonomska stabilnost u 2001. godini, kao i mere ekonomske politike koje su preduzimate u cilju poboljšanja položaja poljoprivrede (značajnije premiranje određenih proizvodnji, ukidanje poreza na promet repromaterijala, delimično ispravljanje dispariteta, smanjenje kamatnih stopa, isplata proizvoda u realnim iznosima i ugovorenim rokovima i dr.) još uvek nisu rezultirale značajnijim poboljšanjem osnovnih pokazatelja uspešnosti u odnosu na prethodni period. Osnovni razlog za to je što su u 2001. godini troškovi rasli brže od poslovnih prihoda. Iscrpljenim poljoprivrednim preduzećima neophodni su još veći podsticaji u dužem vremenskom periodu da bi se osetilo značajnije poboljšanje. Proces privatizacije i sveukupne transformacije preduzeća iz oblasti agrokompleksa, koji još uvek ne daje očekivane rezultate, nameće se kao najrealniji način za pribavljanje neophodnih finansijskih sredstava i stvaranje stabilnih, tržišno orijentisanih i profitabilnih privrednih subjekta.

Ovim radom želi se dati ocena najznačajnijih finansijskih parametara uspešnosti poljoprivrednih preduzeća Vojvodine i ukazati na osnovne pravce delovanja za njihovo poboljšanje.

IZVORI PODATAKA I METOD RADA

Predmet analize prvenstveno je poljoprivredna proizvodnja (uključujući i ribarstvo i poljoprivredne usluge), koja se posmatra i poredi sa prehrambenom industrijom Vojvodine. Analiza je urađena na osnovu podataka iz završnih računa, odnosno zbirnih bilansa od 1997. do 2001. godine, koje prikuplja i obrađuje NBJ-ZOP, Direkcija u Novom Sadu. To znači da su analizom obuhvaćena samo preduzeća koja su obavezna da predaju završne račune, ali ne i individualna poljoprivredna gazdinstva bez svojstva pravnog lica.

U radu se koriste odgovarajući metodi kvantitativne i kvalitativne analize bilansa, a takođe i određeni matematičko-statistički i drugi metodi. Poljoprivreda se poredi sa prehrambenom industrijom prvenstveno u dve poslednje godine posmatranog perioda, a u slučajevima posebno značajnim za analizu poređenje se vrši i sa baznom 1997. godinom kao i sa privredom u celini.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U 2001. godini poljoprivredom se bavilo 1368 preduzeća, što predstavlja 8,2% ukupnog broja preduzeća Vojvodine. Nastavljen je, dakle, trend povećanja broja preduzeća iz prethodnog perioda (1267 u 2000, 1195 u 1999, 1150 u 1998. i 1112 u 1997. godini), što je, pre svega, rezultat osnivanja novih preduzeća, i u manjoj meri dezintegracije velikih poljoprivrednih sistema. Istovremeno je u prehrambenoj industriji poslovalo 460 preduzeća, čime je takođe zadržan rastući trend (433 u 2000, 410 u 1999, 406 u 1998. i 410 u 1997. godini).

Poljoprivreda je u 2001. godini zapošljavala 48712 radnika (na osnovu stanja krajem meseca), ili 14,6% od ukupnog broja zaposlenih u vojvođanskoj privredi, čime je nastavljena tendencija pada iz prethodnog perioda (49577 u 2000, 50693 u 1999, 53316 u 1998. i 53725 u 1997. godini). Nasuprot tome, prehrambena industrija je u 2001. godini sa 38845 zaposlenih prekinula opadajući trend (37340 u 2000, 38791 u 1999, 39451 u 1998. i 39351 u 1997. godini). Do suprotnog kretanja broja preduzeća i broja zaposlenih u poljoprivredi dolazi jer novoosnovana, uglavnom manja preduzeća, ne mogu da nadoknade smanjenje broja radnika u velikim društvenim preduzećima.

Poljoprivredna preduzeća raspolažu sa oko 12,8% ukupnog kapitala (ukupne imovine) privrede Vojvodine, a preduzeća prehrambene industrije sa oko 10,1%. Istovremeno, kumulirani gubitak poljoprivrednih preduzeća čini oko 5% (prehrambene industrije oko 6,5%) ukupnog gubitka vojvođanske privrede.

Analiza finansijskog rezultata

Finansijski rezultat i finansijski položaj međusobno su povezani, tako da ne može finansijski rezultat u dužem vremenskom periodu biti loš a finansijski položaj dobar, i obrnuto. Ocena finansijskog rezultata izvršena je na osnovu analize strukture i rasporeda ukupnog prihoda, analize strukture finansijskog rezultata i analize strukture i rasporeda poslovnih prihoda. Za potrebe analize zvanični podaci iz zbirnog bilansa uspeha preuređeni su na taj način što su revalorizacioni prihodi, odnosno rashodi, zamenjeni revalorizacionim dobitkom, odnosno gubitkom, čime se u inflatornim uslovima dobija realnija struktura ukupnog prihoda, a finansijski rezultat ostaje nepromenjen. Izbacivanje podbilansa revalorizacionih prihoda i rashoda u 2001. godini ima za posledicu nešto slabiju uporedivost podataka, što je uzeto u obzir prilikom njihove interpretacije.

Poljoprivredna preduzeća Vojvodine u 2001. godini ostvarila su za 85,6% veći iznos ukupnog prihoda nego u prethodnoj godini, a prehrambena industrija za 71,9%, što je u oba slučaja znatno više od stope inflacije, koja je iznosila 38,7%.

U **strukturi ukupnog prihoda (tab. 1)** poljoprivrednih preduzeća dominantno mesto u obe godine, logično, zauzimaju poslovni prihodi (90,6-91,6%), što je nešto manje nego kod prehrambene industrije (91,3-93,6%). Povećanje udela poslovnih prihoda u 2000. godini za 1,0% kod poljoprivrede, odnosno za 2,3% kod prehrambene industrije, rezultat je ne samo značajnog rasta njihovog apsolutnog iznosa (za 87,5%), već i apsolutnog i relativnog smanjenja finansijskih prihoda.

Relativno nisko učešće finansijskih prihoda u ukupnom prihodu (1,8-0,77%) može se smatrati očekivanim s obzirom da naša poljoprivredna preduzeća skoro da nemaju slobodnih finansijskih sredstava za kratkoročno i dugoročno plasiranje, pozitivne kursne razlike ne predstavljaju značajniju stavku jer su devizna sredstva zanemariva, a prodaja na robni kredit vrlo je ograničena. Udeo ovih prihoda kod prehrambene industrije sličan je kao i kod poljoprivrede (2,8-0,56%). Značajno je istaći da je u 2001. godini došlo ne samo do pada relativnog učešća, već i smanjenja apsolutnog iznosa finansijskih prihoda, i to kod poljoprivrede za 19,4% a kod prehrambene industrije za čak 67,3%.

Izuzetno visok udeo vanrednih prihoda u formiranju ukupnog prihoda i kod poljoprivrede (5,9-7,6%) i kod prehrambene industrije (4,8-5,8%) rezultat je još uvek

brojnih nereguliranih uslova i nepredvidivih okolnosti u kojima naša preduzeća posluju, kao što su: prodaja stalne imovine, delimičan otpis kamata i dugova od strane poverilaca usled nemogućnosti plaćanja, naplata ranije otpisanih potraživanja i sl.

Tabela 1: Struktura ukupnog prihoda i njegovog rasporeda (%)

Table 1: The structure of total income and its distribution (%)

Red. broj	PRIHODI I RASHODI	Poljoprivreda		Prehrambena industrija	
		2000.	2001.	2000.	2001.
1.	Poslovni prihodi	90,6	91,6	91,3	93,6
2.	Finansijski prihodi	1,8	0,77	2,8	0,56
3.	Vanredni prihodi	5,9	7,6	4,8	5,8
4.	Revalorizacioni dobitak	1,8	-	1,1	-
I	UKUPAN PRIHOD (1 do 4)	100,0	100,0	100,0	100,0
5.	Poslovni rashodi	84,3	88,8	83,2	89,5
6.	Finansijski rashodi	4,0	3,7	4,7	3,6
7.	Vanredni rashodi	5,8	8,0	6,4	7,4
8.	Revalorizacioni gubitak	9,5	-	14,8	-
II	UKUPNI RASHODI (5 do 8)	103,62	100,49	109,14	100,53
14.	Bruto rezultat (I – II)	-3,62	-0,49	-9,14	-0,53
15.	Porezi i doprinosi iz rezultata	0,09	0,12	0,15	0,14
16.	Neto rezultat (14 – 15)	-3,71	-0,61	-9,29	-0,67

Struktura rasporeda ukupnog prihoda pokazuje koliki procenat odlazi na pokriće pojedinih vrsta rashoda i koliki je udeo finansijskog rezultata u njemu. Najveći deo ukupnog prihoda poljoprivrednih preduzeća (84,3-88,8%), kao i preduzeća prehrambene industrije (83,2-89,5%), odlazi naravno na pokriće poslovnih rashoda. Povećanje udela poslovnih rashoda u 2001. godini za 4,5% kod poljoprivrede, odnosno za 6,3% kod prehrambene industrije, rezultat je, pre svega, znatno većeg porasta njihovog apsolutnog iznosa u poređenju sa ukupnim prihodom (95,6% prema 85,6%), što ukazuje da su cene osnovnih inputa rasle brže od cena finalnih proizvoda.

Učešće finansijskih rashoda u raspodeli ukupnog prihoda i kod poljoprivrede (4,0-3,7%) i kod prehrambene industrije (4,7-3,6%) može se oceniti prilično niskim, odnosno povoljnim. Objašnjenje treba tražiti u izbegavanju preduzeća da se zadužuju po vrlo nepovoljnim uslovima koji vladaju na našem tržištu kapitala, budući da zbog niske rentabilnosti nisu u stanju da podnesu još uvek vrlo visoke kamatne stope.

Na pokriće vanrednih rashoda odlazi neuobičajeno visok procenat ukupnog prihoda (8% kod poljoprivrede, odnosno 7,4% kod prehrambene industrije). Razloge treba tražiti u otpisu potraživanja usled nemogućnosti naplate, otpisivanju imovine po raznim osnovama, štetama izazvanim prirodnim nepogodama, loše vođenoj poslovnoj politici preduzeća i sl. Vanredni rashodi bi, kao i vanredni prihodi, trebali da budu manji od 1% i da teže nuli.

Ukupan prihod nije bio dovoljan za pokriće ukupnih rashoda, što znači da je ostvaren **negativan bruto i neto finansijski rezultat**, i to ne samo u dve poslednje

godine, već u celoj prethodnoj deceniji. Neto gubitak poljoprivrednih preduzeća u 2001. godini iznosio je 392 miliona dinara, ali je, ipak, za oko 3 puta bio manji nego u prethodnoj. Još veće smanjenje neto gubitka za oko 8 puta zabeležila je prehrambena industrija (3880 miliona dinara u 2000. godini, odnosno 478 miliona dinara u 2001. godini). Za pokriće neto gubitka u poljoprivredi potrebno je izdvojiti 0,61% ukupnog prihoda, što je približno kao i u prehrambenoj industriji (0,67%). Može se, dakle, konstatovati da je prema ovom, vrlo značajnom kriterijumu profitabilnosti ukupnog prihoda, poljoprivreda u 2001. godini bila neznatno uspešnija, odnosno manje neuspešna, od prehrambene industrije. Ohrabrujućim se može smatrati višestruko smanjenje negativne stope neto finansijskog rezultata u odnosu na prethodnu godinu, posebno kod prehrambene industrije.

Treba imati u vidu da je analiza vršena na osnovu zbirnog bilansa, te da iskazani gubitak predstavlja neto rezultat svih preduzeća u Vojvodini, pri čemu postoji i izvestan broj preduzeća koja su ostvarila pozitivan finansijski rezultat.

Poljoprivredna preduzeća Vojvodine su u 2001. godini ostvarila poslovni prihod od oko 59268 miliona dinara, ili za 87,8% veći nego u prethodnoj godini. Poslovni prihod poljoprivrednih preduzeća u 2001. godini u odnosu na 1997. godinu porastao je za oko 7,1 puta, dok su cene na malo u istom periodu, prema zvaničnim podacima, porasle za 6,408 puta. Analiza **strukture poslovnih prihoda (tab. 2)** ukazuje na vrlo nizak udeo prihoda od prodaje na inostranom tržištu u poslovnim prihodima poljoprivrednih preduzeća (1,5% ili oko 892 miliona dinara), dok je to kod prehrambene industrije znatno više (6,3% ili oko 4218 miliona dinara). Značajno je napomenuti da je apsolutni iznos ovih prihoda, iako još uvek vrlo nizak, u poređenju sa prethodnom godinom višestruko povećan (kod poljoprivrede za oko 2,9 puta, a kod prehrambene industrije za oko 5,2 puta). Ovi procenti, naravno, ne odražavaju ukupan izvoz poljoprivrednih proizvoda, već samo onaj deo koji neposredno realizuju poljoprivredna preduzeća.

Uočljivo je nisko učešće, za poljoprivredu vrlo bitnih prihoda od premija, regresa i drugih subvencija (1,3% ili oko 797 miliona dinara), dok su istovremeno ovi prihodi u prehrambenoj industriji iznosili 0,22% ili oko 147 miliona dinara, što sve zajedno ni približno ne zadovoljava potrebe agrokompleksa.

Struktura **rasporeda** poslovnih prihoda pokazuje da se njihov najveći deo (preko 73% u obe godine) troši na pokriće varijabilnih materijalnih rashoda (materijal, gorivo, energija, proizvodne usluge i nabavna vrednost prodane robe). Udeo bruto zarada beleži rast za 2,7 procentnih poena kod poljoprivrede, odnosno za 1,7% kod od prehrambene industrije. Pri tom su troškovi bruto zarada u apsolutnom iznosu porasli u 2001. godini u odnosu na prethodnu za oko 2,6 puta u poljoprivredi, odnosno za oko 2,2 puta u prehrambenoj industriji, što je znatno iznad rasta cena na malo (38,7%).

Poslovni dobitak u 2001. godini čini 3,1% poslovnih prihoda kod poljoprivrede, i 4,4% kod prehrambene industrije, pri čemu je kod obe posmatrane grane stopa poslovnog rezultata za više od dva puta umanjena u odnosu na prethodnu godinu. To pokazuje da su u 2001. godini cene inputa rasle brže od cena finalnih proizvoda, odnosno da postoje još uvek značajni dispariteti.

Analizom strukture finansijskog rezultata utvrđuje se iz kojih izvora neto rezultat potiče (poslovni, finansijski, vanredni prihodi) i na osnovu toga daje se

konačna ocena uspešnosti bilansa. Pri tome, uspešnim se smatra onaj bilans koji iskazuje pozitivan rezultat iz **redovnog poslovanja** (zbir poslovnog rezultata i rezultata finansiranja), nezavisno od ostvarenog neto rezultata, budući da su vanredni prihodi i rashodi povremeni i privremeni. Ali, pošto je u našim uslovima poslovanja vrlo teško povući jasnu granicu između vanrednih i redovnih prihoda i rashoda, to se prednost mora dati ukupnom neto rezultatu.

Tabela 2: Struktura poslovnih prihoda i njihovog rasporeda (%)

Table 2: The structure of operating incomes and their distribution (%)

Red. broj	PRIHODI I RASHODI	Poljoprivreda		Prehrambena industrija	
		2000.	2001.	2000.	2001.
I	POSLOVNI PRIHODI (1 do 5)	100,0	100,0	100,0	100,0
1.	Prihodi od prodaje u zemlji	88,2	85,5	91,7	82,2
2.	Prihodi od prodaje u inostranstvu	1,0	1,5	2,1	6,3
3.	Prihodi od subvencija	1,0	1,3	0,8	0,22
4.	Drugi poslovni prihodi	1,1	6,7	1,1	6,2
5.	Povećanje vrednosti zaliha	8,7	5,0	4,3	5,1
II	POSLOVNI RASHODI (6 do 9)	93,1	96,9	91,1	95,6
6.	Varijabilni materijalni troškovi	73,0	73,4	74,5	76,0
7.	Bruto zarade	7,1	9,8	7,0	8,7
8.	Amortizacija i rezervisanja	3,7	5,0	3,3	4,5
9.	Pretežno fiksni nematerij. rashodi	9,3	8,7	6,3	6,4
III	Poslovni rezultat (I - II)	6,9	3,1	8,9	4,4

I poljoprivreda i prehrambena industrija su u 2001. godini, za razliku od prethodne, ostvarile negativan rezultat iz redovnog poslovanja. Pored već pomenutog smanjenja poslovnog dobitka, razlog tome je i visok negativan rezultat finansiranja, koji je premašio vrlo skroman pozitivni poslovni rezultat. Poljoprivreda je, pri tome, bila manje neuspešna jer je zabeležila negativnu stopu ovog rezultata od -0,028% (oko 17 miliona dinara), a prehrambena industrija -1,59%, (oko 1071 miliona dinara). Negativan rezultat iz vanrednih prihoda u 2001. godini bio je relativno nizak i nije imao značajnijeg uticaja na konačan neto rezultat.

Analiza finansijskog položaja

Ocena finansijskog položaja poljoprivrede i prehrambene industrije izvršena je na osnovu analize finansijske ravnoteže, zaduženosti i održavanja realne vrednosti kapitala. Analiza finansijske ravnoteže na osnovu **obrotnog fonda (tab. 3)** jasno pokazuje vrlo nepovoljnu finansijsku strukturu. Obrtni fond predstavlja deo dugoročno raspoloživog kapitala (sopstvenog i pozajmljenog) koji se koristi za finansiranje obrtnih sredstava, pri čemu finansijska ravnoteža postoji ako je obrtni fond jednak stalnim zalihama.

Tabela 3: Analiza finansijske ravnoteže (000.000 din)

Table 3: The Analysis of financial balance (000.000 din)

Red. broj	P O Z I C I J A	Poljoprivreda		Prehrambena industrija	
		2000.	2001.	2000.	2001.
1.	Kapital	55245	74950	35782	47860
2.	Dugoročna rezervisanja	573	1129	479	3015
3.	Dugoročne obaveze	1125	1883	2290	3633
I	Kapital i dugoročne obaveze (1 do 3)	56943	77962	38551	54508
4.	Dugoročni finansijski plasmani	3285	4865	3113	4892
5.	Osnovna sredstva	45272	62456	23724	35212
6.	Gubitak – kumulirani	6009	8254	9216	10700
II	Dugoročno vezana sredstva bez stalnih zaliha (4 do 6)	54565	75575	36053	50804
III	Obrtni fond (I - II)	2377	2387	2498	3704
IV	Stalne zalihe	8757	13777	8757	16425
V	Procenat pokrića stalnih zaliha obrtnim fondom (III : IV) × 100	27,14	17,33	28,53	22,55

Poljoprivredna preduzeća u 2001. godini finansirala su samo 17,33% stalnih zaliha iz obrtnog fonda, a preduzeća prehrambene industrije 22,55%. Ostatak od 82,67%, odnosno 11390 miliona dinara vrednosti stalnih zaliha poljoprivredna preduzeća finansiraju iz kratkoročnih izvora (prehrambena industrija 77,45%, odnosno 12721 miliona dinara). Upravo za taj iznos likvidna i kratkoročno vezana sredstva manja su od kratkoročnih obaveza, iz čega proizilazi da preduzeća nisu u stanju da održavaju likvidnost. Imajući u vidu neophodnost zamene dobrog dela opreme (otpisanost oko 81%), kao i dodatnog ulaganja u proizvodnju radi izlaska iz zone gubitka, jasno je da poljoprivrednim preduzećima Vojvodine nedostaje znatno veći iznos dugoročnog kapitala.

Jedan od osnovnih razloga duboke poremećenosti finansijske strukture jeste poslovanje sa gubitkom u dužem vremenskom periodu, usled čega je došlo do kumuliranja ogromnih gubitaka. Ukupan kumulirani gubitak iznosi 8254 miliona dinara kod poljoprivrede, odnosno 10700 miliona dinara kod prehrambene industrije, što čini 11,01%, odnosno 22,34% bruto sopstvenog kapitala.

Za potrebe **analize zaduženosti (tab. 4)** struktura pasive je u cilju dobijanja realnije slike preuređena tako što su izostavljena pasivna vremenska razgraničenja i dugoročna rezervisanja. Pored tradicionalnog finansijskog pravila prema kome se struktura pasive smatra prihvatljivom ako je odnos sopstvenih i pozajmljenih izvora 1:1, za pouzdaniju ocenu zaduženosti neophodno je uzeti u obzir i organski sastav sredstava i stopu inflacije, kao primarne, odnosno rentabilnost i likvidnost, kao sekundarne kriterijume.

Poljoprivredna preduzeća imala su u obe posmatrane godine visoku stopu samofinansiranja (77,32-73,25%), dok je taj procenat kod prehrambene industrije značajno manji (67,1-60,37%). Međutim, ako se uzmu u obzir i ostali faktori: visok organski sastav kapitala kod poljoprivrede (oko 70,1%), visoka stopa inflacije od 38,7%, negativna stopa rentabilnosti sopstvenog kapitala i izražena nelikvidnost, zaduženost poljoprivrede može se oceniti prihvatljivom, ali ne i dobrom. Glavni problem nije u visini ukupnih obaveza već u njihovoj nepovoljnoj strukturi. Dugoročne obaveze čine samo 6,7% ukupnih obaveza zbog čega preduzeća nisu u stanju da redovno servisiraju kratkoročne obaveze, koje su oko 1,54 puta veće od kratkoročno vezanih sredstava. Održavanje likvidnosti u ovakvim uslovima zahteva da rokovi dospevanja kratkoročnih obaveza u proseku za 54% budu duži od rokova vezivanja kratkoročnih sredstava, što je u našim uslovima poslovanja nerealno očekivati.

Osim toga, i obaveze po kojima se u normalnim uslovima poslovanja po pravilu ne računaju kamate (spontani izvori finansiranja) kod nas su, usled nemogućnosti njihovog redovnog izmirivanja, vrlo često povezane sa obračunom visokih zatezних kamata.

Tabela 4: Analiza zaduženosti i održavanja realne vrednosti kapitala (000.000 din)

Table 4: The Analysis of indebted and preserving real value of capital (000.000 din)

Red. broj	P O Z I C I J A	Poljoprivreda		Prehrambena industrija	
		2000.	2001.	2000.	2001.
1.	Kapital – bruto sopstveni	55245	74950	35782	47860
2.	Obaveze	16206	27372	17545	31416
I	Pasiva bez dugoročnih rezervisanja i PVR (1 + 2)	71451	102322	53327	79276
3.	Stopa samofinansiranja (1:I)	77,32	73,25	67,1	60,37
4.	Organski sastav sredstava	71,88	70,1	56,57	55,6
5.	Indeks cena na malo	213,3	138,7	213,3	138,7
6.	Gubitak – kumulirani	6009	8254	9216	10700
7.	Neto sopstveni kapital (1-6)	49236	66696	26566	37160
8.	Indeks neto kapitala	208,5	135,5	202,9	139,9

Prehrambena industrija ima znatno manju stopu samofinansiranja (60,37%), ali i niži organski sastav kapitala (55,6%), kao i, po pravilu, kraće rokove naplate potraživanja za prodate proizvode, pa se njena zaduženost može oceniti slično kao i kod poljoprivrede.

Sposobnost **održavanja realne vrednosti sopstvenog kapitala (tab. 4)** utvrđuje se poređenjem indeksa njegovog rasta sa indeksom inflacije. Realna vrednost sopstvenog kapitala održava se po osnovu pripisivanja efekata revalorizacije i

akumulacije, po osnovu neto ulaganja kapitala, zatim po osnovu procene kapitala, kao i stvaranjem holdinga usled čega se veštački povećava kapital formiranjem učešća u kapitalu koja konsolidovanjem nisu isključena.

U 2001. godini poljoprivredna preduzeća su smanjila realnu vrednost neto sopstvenog kapitala za 3,2 indeksnih poena (135,5-138,7), a preduzeća prehrambene industrije povećala za 1,2 indeksnih poena. Pošto se radi o zbirnim bilansima nije moguće precizno utvrditi po kom je osnovu koliko došlo do povećanja neto sopstvenog kapitala, ali nema sumnje da je revalorizacija ubedljivo najznačajnija.

U poređenju sa bilansnim podacima za 1997. godinu poljoprivredna preduzeća su uglavnom uspela da očuvaju realnu vrednost neto sopstvenog kapitala čiji je indeks rasta u tom periodu 629,8 dok je kumulativni indeks inflacije u istom periodu 640,8. Istovremeno, to se ne može reći i za prehrambenu industriju koja je ostvarila indeks rasta neto sopstvenog kapitala od 358,6.

ZAKLJUČAK

Analiza finansijskog rezultata pokazuje da su i poljoprivreda i prehrambena industrija Vojvodine u obe posmatrane godine bile neuspešne jer su ostvarile neto gubitak. Posebno je nepovoljna činjenica da je u 2001. godini, za razliku od prethodne, poljoprivredna proizvodnja ostvarila negativan rezultat iz redovnog poslovanja, što ukazuje da postoje ozbiljni poremećaji, čije je otklanjanje preduslov za profitabilno poslovanje u budućnosti. U poređenju sa prehrambenom industrijom, poljoprivreda je u 2001. godini bila nešto uspešnija, odnosno manje neuspeša. Treba imati u vidu da su i poljoprivreda i prehrambena industrija smanjile neto gubitak u odnosu na prethodnu godinu prvenstveno zahvaljujući obračunskom postupku eliminisanja visokog negativnog rezultata revalorizacije.

Drastična poremećenost finansijske ravnoteže, i kao posledica toga duboka ne-likvidnost, jedan je od najvećih problema u poslovanju naših poljoprivrednih preduzeća. Osnovni uzroci loše finansijske ravnoteže nalaze se u ogromnim kumuliranim gubicima (8254 miliona dinara ili 11,01% sopstvenog kapitala) i vrlo nepovoljnoj strukturi obaveza (93,3% čine kratkoročne obaveze). Prihvatljiv stepen zaduženosti i sposobnosti održavanja realne vrednosti neto sopstvenog kapitala, nedovoljni su da bi se finansijski položaj naših poljoprivrednih preduzeća ocenio zadovoljavajućim. Za finansijski položaj prehrambene industrije može se reći da je nešto bolji nego kod poljoprivrede, ali takođe loš.

LITERATURA

1. Rodić, J.: Teorija i analiza bilansa, Privrednik, Beograd, 1997.
2. Ranković, J. Ilić, G.: Analiza rentabiliteta i finansijskog položaja privrede (u periodu 1994-1998), Računovodstvo br. 7-8/99, SRRS, Beograd, 1999.

3. Obrenović, D. Vukoje, V.: Financing of working capital in primary agricultural production, Financing the agribusiness sector, Belgrade, 1999.
4. Obrenović, D. Vukoje, V.: Vlasnička transformacija poljoprivrede Vojvodine, Agroekonomika br. 27/98, Poljoprivredni fakultet, Novi Sad, 1998.
5. Obrenović, D. Vukoje, V.: Analiza finansijskog rezultata i finansijskog položaja poljoprivrednih preduzeća Vojvodine, Agroekonomika br. 29/2000, Poljoprivredni fakultet, Novi Sad, 2000.
6. Vukelić Gordana: Self-financing in agriculture, Financing the agribusiness sector, Belgrade, 1999.

THE ANALYSIS OF BASIC FINANCIAL INDICATORS OF AGRICULTURE AND FOOD INDUSTRY IN VOJVODINA

by
Vukoje, V

SUMMARY

The Analysis of Financial Result shows that in 2001. agriculture and food industry realized the negative net financial result, and for its covering it is necessary to be spent 0.61% apropos 9,29% of total income. Significant decreasing net financial result against the last year that follows, primarily, account elimination of high negative result revalorization but not improved regular business result, which was negative as well.

The drastically distracted financial balance, and as result of that, problems with companies liquidity are fundamental characteristic of financial standing of agricultural companies. The major causes of extremely irregularity of financial structure in agricultural companies stand in huge cumulated losses (8254 million diners or 11.01% of owned capital) and in very unfavourable structure of liability (93,3% are short-term liability). The satisfactory level of self-financing and ability to preserve the real net owned capital can not change the bad estimation of the financial position of agricultural production.

Key words: *financial result, financial standing, financial balance, liquidity, analysis, agricultural production, food industry.*

Primljeno: 06.11.2002.
Prihvaćeno: 11.11.2002.